

ΕΚΘΕΣΕΙΣ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1973

Α΄.

ΕΚΘΕΣΙΣ

**τῶν πεπραγμένων τοῦ Κέντρου Συντάξεως τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ
τῆς Νέας Ἑλληνικῆς Γλώσσης κατὰ τὸ ἔτος 1973.**

Α΄. Σύνταξις τοῦ Λεξικοῦ.—Ἡ ἀνάγκη τῆς συμπληρώσεως τῶν ὑπὸ ἐκτύπωσιν συντακτικῶν σειρῶν διὰ τοῦ ἀποδελτιωθέντος νέου διαλεκτικοῦ ὕλικου ἐκ διαφόρων περιοχῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ μάλιστα ἐκ τόπων, ἐξ ὧν διὰ πρώτην φορὰν ἔχομεν γλωσσικὸν ὕλικόν, καθὼς καὶ ἡ ἀποχώρησις τῶν παλαιῶν εἰδικευμένων συντακτικῶν ἀνέστειλε τὴν συνέχισιν τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ β΄ ἡμιτόμου τοῦ τετάρτου τόμου. Ἡ ἐπανάληψις τῆς ἐκτυπώσεως θὰ ἀρχίσῃ ἀμέσως ἀπὸ τοῦ νέου ἔτους, ρυθμιζομένου ἐν τῷ μεταξὺ καὶ τοῦ ἀνακόφαντος θέματος τοῦ τυπογραφείου. Ἡ σύνταξις νῦν συντελεῖται ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ καὶ ὑπὸ δύο συντακτικῶν, ἀρχομένων οὐσιαστικῶς τοῦ ἔργου διὰ πρώτην φορὰν.

Β΄. Ἀποδελτίωσις - λημματογράφησις.—Κατὰ τὸ λήγον ἔτος ἡ ἀποδελτίωσις γλωσσικοῦ ὕλικου ἐκ χειρογράφων τοῦ Κέντρου ἐγένετο ἀφ' ἑνὸς μὲν ὑπὸ τῶν τριῶν νέων συντακτικῶν, τοῦ Τίτου Γιουχάλα, τῆς Ἀναστασίας Κατσίκη καὶ τῆς Ἑλευθερίας Γιακουμάκη, ἵνα ἀποκτήσωσιν οὗτοι γινῶσιν καὶ ἐμπειρίαν τῶν διαφόρων ἰδιωμάτων τῆς Ἑλλάδος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑπὸ τοῦ γραφέως τοῦ Κέντρου Ἐμμ. Ρενιέρη καὶ ὑπὸ τῆς διδως Ἀλίκης Μπελιᾶ, ἀσκηθείσης εἰς τὸ ἔργον τοῦτο καὶ ἐργαζομένης εἰς τὸ Κέντρον ἀπὸ τριετίας ἐπ' ἀμοιβῇ κατὰ τιμὴν μονάδος. Πλὴν τούτων εἰργάσθησαν καὶ ἕτεροι τρεῖς ἀποδελτιωταὶ διὰ βραχὺ ὅμως ἕκαστος χρονικὸν διάστημα.

Οὕτως, ἀποδελτιώθησαν 45 χειρόγραφα, ἀριθμοῦντα 8.000 σελίδας καὶ ἀποδώσαντα 120.000 δελτία. Θὰ ἦτο μεγαλυτέρα ἡ ἀπόδοσις, ἐὰν ὑπῆρχε δυνατότης αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀποδελτιωτῶν δι' ἐργασίαν συνεχῆ καθ' ὅλον τὸ ἔτος.

Τὸ ὕλικόν τοῦτο, λημματογραφηθὲν κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ τῶν δύο παλαιότερων συντακτικῶν Δ. Κρεκούγια καὶ Ν. Κορτοσοπούλου, συνεχωνεύθη εἰς τὸ Ἀρχειόν καὶ εἶναι πρόσφορον διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν ὑπὸ ἐκτύπωσιν συντακτικῶν σειρῶν καὶ διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν.

Ἐπειδὴ ὅμως κατ' ἔτος διὰ τῆς ἀποστολῆς τῶν συντακτικῶν καὶ διὰ τοῦ ἐτησίου διαγωνισμοῦ τῆς ἐν Ἀθήναις Γλωσσικῆς Ἑταιρείας εἰσάγεται εἰς τὸ Κέντρον ἰκανὸς ἀριθμὸς χειρογράφων καὶ ἐπειδὴ κατ' ἔτος δημοσιεύονται εἰς τοπικὰ περιοδικά, ἐπετηρίδας, ἐφημερίδας, ἀλλὰ καὶ αὐτοτελῶς, μελέται γλωσσικοῦ ἐνδιαφέροντος, εἶναι ἀνάγκη διὰ τὴν πληρότητα τοῦ ἔργου νὰ συντελήται ἡ ἀποδελτίωσις ἄνευ διακοπῆς, ὄχι μόνον διὰ τῶν τριῶν νέων συντακτικῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἤδη ἡσκημένης διδως Ἀλίκης Μπελιᾶ καί, εἰ δυνατόν, δι' ἀριθμοῦ τινας νέων ἀποδελτιωτῶν, ὥστε

τὸ γλωσσικὸν ὕλικὸν νὰ προέρχηται ὄχι μόνον ἐκ χειρογράφων, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐντύπων γλωσσικῶν μελετῶν, ἀναφερομένων εἰς εὐρύτερον ἑλληνικὸν χῶρον.

Γ'. Γλωσσικαὶ ἀποστολαί.—Κατὰ τὸ θέρος ἐπραγματοποιήθησαν ἕξ μηνιαῖαι ἀποστολαὶ πρὸς συλλογὴν γλωσσικοῦ ὕλικου, ἧτοι :

1) Ὁ διευθυντῆς τοῦ Κέντρου Δικαῖος Βαγιακάκος μετέβη εἰς τὸν τ.δ. Μελιτίνης τῆς ἐπαρχίας Λακεδαιμόνος.

2) Ὁ συντάκτης Δημήτριος Κρεκούκας μετέβη εἰς τὴν περιοχὴν Ἀσπροποτάμου Τρικάλων.

3) Ὁ συντάκτης Νικόλαος Κοντοσόπουλος εἰς τὴν περιοχὴν Φαρσάλων Θεσσαλίας.

4) Ὁ συντάκτης Τίτος Γιοχάλας εἰς Βοιωτίαν, περιοχὴν Λιβαδιᾶς καὶ Ἀραχόβης.

5) Ἡ συντάκτις Ἀναστασία Κατσίκη εἰς τὴν περιοχὴν Σοφάδων Καρδίτσας.

6) Ἡ συντάκτις Ἐλευθερία Γιακουμάκη εἰς τὴν περιοχὴν Ἀγιάς Λαρίσης.

Ὁ διευθυντῆς τοῦ Κέντρου συνέταξεν εἰδικὸν ἐρωτηματολόγιον διὰ τὴν μεθοδικωτέραν καὶ πληρεστέραν ἐκ μέρους τῶν συντακτῶν συλλογὴν γλωσσικοῦ ὕλικου.

Τὸ συγκεντρωθὲν γλωσσικὸν ὕλικὸν βάσει τοῦ εἰδικοῦ τούτου ἐρωτηματολογίου, ἀνέρχεται εἰς 1.800 περίπου σελίδας, καλύπτον ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ βίου τῶν κατοίκων τῶν ἀνωτέρω περιοχῶν.

Δ'. Χειρόγραφα.—Εἰς τὸ Κέντρον εἰσῆχθησαν 35 ἐν ὅλῳ χειρόγραφα, ἧτοι 6 ἐξ ἀποστολῆς τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Κέντρου καὶ 29 ἐκ δωρεᾶς τῆς ἐν Ἀθήναις Γλωσσικῆς Ἑταιρείας.

Ε'. Λεξιμογραφικὸν Δελτίον.—Ἐκυκλοφορήθη ὁ 12ος τόμος ἐκ σελίδων 260 περιλαμβανῶν μελέτας τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Κέντρου Δικαίου Βαγιακάκου καὶ τῶν συντακτῶν Ν. Κοντοσόπουλου καὶ Τ. Γιοχάλα. Πρὸς τούτοις γλωσσικὴν βιβλιογραφίαν ἐκ 2.630 λημμάτων ἀναφερομένων κυρίως εἰς τὴν Νέαν Ἑλληνικὴν καὶ τὰς διαλέκτους, συνταχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Κέντρου.

Ζ'. Ἐκδόσεις.—Ἠρχισεν ἡ ἐκτύπωσις ὀγδοήκοντα γλωσσικῶν μελετῶν τοῦ Γεωργίου Χατζιδάκι εἰς ἓνα ὀγκώδη τόμον ὑπὸ τὸν τίτλον «Γλωσσολογικαὶ Ἔρευναι», τόμος Β'.

Εἰς τὸ τέλος τοῦ τόμου τούτου θὰ προστεθῇ εὐρετήριον λέξεων, τοπωνυμίων, ὀνομάτων καὶ πραγμάτων καὶ τῶν δύο τόμων τοῦ ἔργου, ὥστε ἡ χρῆσις αὐτοῦ νὰ καθίσταται εὐκόλος.

Ζ'. Γλωσσικὸς Ἀτλας.—Συνεχίσθη ἡ προπαρασκευαστικὴ ἐργασία διὰ τὸν καταρτισμὸν τοῦ Γλωσσικοῦ Ἀτλαντος τῆς Ἑλλάδος. Ἠλέγχθησαν χειρόγραφα τοῦ Κέντρου ἐκ τῶν περιοχῶν Αἰτωλίας, Ἀκαρνανίας, Θεσσαλίας, Ἠπείρου, Βοιωτίας, Φθιώτιδος, Ἀχαΐας καὶ ἐπεσημάνθησαν τὰ ἐν αὐτοῖς ἐνδιαφέροντα σημεῖα.

Παραλλήλως τὸ Κέντρον εὐρίσκεται ἐν ἐπαφῇ καὶ συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ἐν Νιjmegen Κέντρου Συντάξεως τοῦ Γλωσσικοῦ Ἀτλαντος τῆς Εὐρώπης (*Atlas Linguarum Europae*) διὰ τὴν ἐν αὐτῷ συμμετοχὴν καὶ τῆς Ἑλλάδος.

Η'. Βιβλιοθήκη.—Εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Κέντρου εἰσῆχθησαν εἴτε ἐκ δωρεᾶς εἴτε δι' ἀγορᾶς 280 τόμοι βιβλίων, λεξικῶν καὶ περιοδικῶν.

Θ'. Μεταβολαὶ εἰς τὸ προσωπικόν.—Τὴν 26ην Μαΐου ἀπεχώρησε τῆς ὑπηρεσίας ὡς συμπληρώσας 35ετίαν ὁ συντάκτης τοῦ Κέντρου Σταῦρος Μάνεσης.

Κατόπιν προκηρύξεως τῆς Ἀκαδημίας ἐγένετο πρότασις πρὸς διορισμὸν τεσσάρων συντακτῶν εἰς ἀντιστοίχους κενὰς θέσεις τοῦ Κέντρου. Οὐδείς τούτων ἀνέλαβεν εἰσέτι ὑπηρεσίαν.

Διὰ τὴν κάλυψιν ὅμως τῶν ἀναγκῶν τοῦ Κέντρου ἀνάγκη γὰ πληρωθῆναι αἱ ὑπόλοιποι κεναὶ θέσεις, ὡς καὶ ἡ θέσις τοῦ παρὰ τῷ Λεξικῷ προσηρητημένου νεοϊδρυθέντος Ἀρχείου Τοπωνυμίων.

Γ'. Συμμετοχὴ εἰς Συνέδρια.— 1) Ὁ διευθυντὴς τοῦ Κέντρου Δικαῖος Βαγιακάκος μετέσχε τῆς ἐν Νέα Ὑόρκῃ Πέμπτης Συνόδου τῆς Ὁμάδος τῶν Εἰδικῶν τοῦ Ὄργανισμοῦ Ἑνωμένων Ἐθνῶν ἀπὸ 2 - 15 Μαρτίου, θέμα ἐχούσης τὴν τυποποίησιν γραφῆς τῶν γεωγραφικῶν ὀνομάτων καὶ τὴν ὀνοματοθέτησιν τῶν ἐξωγνήων σωματίων.

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐκεῖ παραμονῆς του ἐπραγματοποίησε τὴν 1ην Μαρτίου διάλεξιν ἐπὶ ἔθνικῷ θέματι εἰς τοὺς ὁμογενεῖς τῆς Νέας Ὑόρκης, ὁργανωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ Ἑλληνος Προξένου κ. Ἰω. Μπιλιμάτση ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς «Ἑλληνικῆς Πνευματικῆς Γωνίας τὸ ΦΙΛΙΚΟ» καὶ τῶν ἐν Νέα Ὑόρκῃ Λαοικῶν Σωματείων.

2) Ὁ ἴδιος μετέσχε τοῦ ἐν Βενετίᾳ II Διεθνoῦς Συνεδρίου τῆς Ἱστορίας τοῦ Πολιτισμοῦ τῆς Βενετίας (II Convegno Internazionale di Storia della Civiltà Veneziana).

3) Ὁ ἴδιος μετέσχε τοῦ ἐν Πάτραις ὁργανωθέντος ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας Πελοποννησιακῶν Σπουδῶν καὶ τῆς Ἀχαϊκῆς Ἑταιρείας Μελετῶν Α' τοπικοῦ Συνεδρίου Ἀχαϊκῶν Ἐρευνῶν (15 - 16 Δεκεμβρίου) ἔχων ὡς θέμα τῆς ἀνακοινώσεώς του : «Αἱ Γλωσσικαὶ καὶ Λαογραφικαὶ Σπουδαὶ διὰ τὴν Ἀχαΐαν».

4) Ὁ συντάκτης Δημήτριος Κρηκούκιος μετέσχε τοῦ ἐν Μαλάγα τῆς Ἰσπανίας Ε' Συνεδρίου τοῦ Γλωσσικοῦ Ἀτλαντος τῆς Μεσογείου ἔχων ἀνακοίνωσιν ὑπὸ τὸν τίτλον : *Alguni animali marinales nelle credenze del popolo greco, italiano e spagnolo* (Ζῶα τινὰ θαλάσσια εἰς τὰς δοξασίας τοῦ Ἑλληνικοῦ, Ἰταλικοῦ καὶ Ἰσπανικοῦ λαοῦ).

5) Ὁ συντάκτης Νικόλαος Κοντοσόπουλος μετέσχε τοῦ αὐτοῦ Συνεδρίου ἔχων ἀνακοίνωσιν ὑπὸ τὸν τίτλον : *Parallèles phonétiques entre le grec moderne et les langues ibériques* (Παράλληλα φωνητικὰ φαινόμενα μετὰξὺ τῆς νέας Ἑλληνικῆς καὶ τῶν Ἰβηρικῶν γλωσσῶν).

ΙΑ'. Λοιπὴ ἐργασία.— Ὑπὸ τῆς Θεοδώρας Μπόμ ἐγένετο καταγραφὴ τῶν ἐκ χειρογράφων διὰ τὸν Γλωσσικὸν Ἀτλαντα τῆς Ἑλλάδος διαλεκτικῶν στοιχείων εἰς εἰδικὰ δι' ἕκαστον χειρόγραφον δελτία.

Τοῦ ὅλικου τοῦ Κέντρου ἐγένετο χρῆσις κατόπιν ἀδείας τῆς Ἀκαδημίας ὑπὸ διαφόρων ἐπιστημόνων Ἑλλήνων καὶ ξένων.

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ ἐν τῷ Κέντρῳ διὰ τοῦ ὀλιγαριθμοῦ προσωπικοῦ συντελεσθεῖσα ἐργασία.

Κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος, ρυθμιζομένου τοῦ θέματος τοῦ τυπογραφείου διὰ τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ Λεξικοῦ, πραγματοποιουμένης τῆς συμπληρώσεως τῶν κενῶν θέσεων καὶ συνεχιζομένης ἄνευ διακοπῆς τῆς ἀποδελτιώσεως, ἐλπίζομεν ὅτι τὸ ἔργον ἡμῶν θὰ εἶναι ἀποδοτικώτερον.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 7 Δεκεμβρίου 1973

Μετὰ τιμῆς καὶ σεβασμοῦ

Ὁ Διευθυντὴς

Δ. Β. Βαγιακάκος